

ÚJÉVI PÁSZTORLEVÉL

2004

A tovatúnt óesztendőt búcsúztatva, az újat köszöntve, áhítattal gondolok vissza arra a nagyszerű pillanatra, amikor november 15-én megállhattam a dévai vár magaslatán, egyházalapító püspökünk, Dávid Ferenc börtöncellája előtt, ahol mintegy ezer unitárius hívő társaságában magasztos szellemét idézve tehettem tiszteletet, és helyezhettem el a Magyarországi Unitárius Egyház kegyeletteljes koszorúját.

Úgy érzem, hogy ezen megemlékezés nagyban hozzájárult, hogy hitemben megerősödve, próbáljam minden Magyarországon élő, és hitét gyakorló unitárius felé sugározni az őseinktől örökölt unitárius hitben való megszentelődés, és a hivatástudatban való megerősödés szükségszerűségét, globalizált és szekularizált világunkban, a 2004-es esztendő első óráiban.

Újévi köszöntésemet a Galata levél 5. része, 13-ik verséhez szeretném kötni, mely vers így hangzik: „**Ti testvéreim szabadságra vagytok hivatva, csak hogy a szabadság ürügy ne legyen a testnek, hanem szeretetben szolgáljatok egymásnak!**”

Jézus, életünk példaadója, minden megnyilatkozásában, minden szavával és minden gondolatával Istent sugározta. Rövidre szabott élete bizonyágtéves volt Istenünk nagysága és fensége, valamint az örök emberhez lehajló jósága, megbocsátó szeretete és gondviselése mellett. Hitt az ember szabadságában és a szüntelen fejlődése áldott lehetőségében. Ebből fakadóan hívta fel az emberek figyelmét, hogy a szabadság ürügy ne legyen a testnek, mely szabadság sajnos mai világunkban mindinkább a szabadosság területére siklik át, hanem inkább az emberek, mint testvérek éljenek, és egymásnak szeretetben szolgáljanak.

Csakis az egymást szerető és egymásnak szeretetben szolgáló emberek lehetnek ké-

pesek magasztos cselekedetek végrehajtására.

Mi, akik az evangéliumi eszmény cselekvőinek és hirdetőinek valljuk magunkat, most újév első perceiben Isten felé fordulunk, és neki lélekáldozatot mutatunk be, magunkévá téve Pál apostol nagyszerű szavait: „Semmiért se aggódjatok, hanem imádságban és könyörgésben mindenkor hálaadással tárjátok fel kéréseiteket Isten előtt, és Isten békessége mely minden értelmet meghalad, meg fogja őrizni szíveiteket és gondolataitokat” (Fil 4,4).

Ugyanakkor Jézus szellemében, megpróbálunk felebarátaink felé fordulni, és nekik szeretetben szolgálni, hogy ebben az évben is, melyről hisszük, hogy az előzőnél jobb lesz, megteszünk mindent, hogy a családi tűzhelyünk, egyházi közösségünk, felebarátaink, hazánk és népünk, és minden jóakarató ember békességét, jólétét, anyagi és szellemi gyarapodását, minél teljesebb mértékben, szüntelenül munkáljuk.

Gondviselő Egy Istenünk erősítsen meg mindannyiunkat, hogy az evangélium szellemében, egyházalapítónk és hitvédő őseink útmutatása szerint, erős hittel és példaadó étellel, Jézus-tanítványokká magasztosulhassunk.

Isten gazdag áldása nyugodjék meg templomainkon és imaházainkon, lelkészeink hitépítő szolgálatán, híveink áldozatkész lelkületén és áhítatos imádkozásán.

Ilyen gondolatokkal kívánok, mindnyájuknak békességet, megértést, egymás iránti szeretetből fakadó szolgálatot, továbbá eredményes áldott új esztendőt.

Atyafiságos üdvözlettel és főpásztori szeretettel:

Rázmány Csaba
püspök

Emléktábla koszorúzás a Dávid Ferenc utcában

2003. november 12-én, szerdán déli 12 órakor a XI. kerület, Dávid Ferenc utca 2. sz. alatti ház falán elhelyezett Dávid Ferenc-emléktáblánál népes emlékező gyülekezet vett részt a koszorúzáson.

Rázmány Csaba püspök emlékbeszédét követően **Dr. Filipsz Andrea** a kerület jegyzőnöje emlékezett meg Dávid Ferencről és helyezte el koszorút, majd **Dr. Csapody Miklós** a XI. kerület országgyűlési képviselője emlékezett és koszorúzott. Az egyház koszorúját **Sepsi Kovács Éva** és **Gergely Felicián** helyezték el az emléktábla alatt. Majd a Vitézi Rend képviselői helyeztek el koszorút.

Ezek után **Supka Magdolna** művészettörténész, professor asszony beszélt az Aba Novák által készített nagyméretű pannóról, melynek egyik jelenete a Tordán kihirdetett vallásszabadságot örökíti meg.

A Dávid Ferenc-táblánál elmondott emlékbeszéd 2003. november 12. Textus: János 8, 32.

„És megismeritek az igazságot, és az igazság szabadokká tesz titeket!”

Ez emléktábla mellett arra a nagyszerű emberre emlékezzünk, aki 435 évvel ezelőtt megtalálva szellemi partnerét, és vele a reformáció, a hit, a vallás összekuszált világában megalkottak egy olyan törvényt, mely évszázadokkal megelőzve korát, ma is alapja a vallás- és lelkiismereti szabadságnak. Dávid Ferenc és János Zsigmond, mert róluk van szó, sajnos mind ritkábban emlegetett személyiségek a magyar történelemben és kultúrában. De mi minden évben tisztelettel adózunk emléküknek!

Minden alkalmi beszéd, a pillanat élménye.

Ez az élmény számunkra, unitáriusok számára nem más, mint az a nagyszerű tény, hogy egy egyszerű és közérthető hit több mint négy évszázadon át megtartott az evangélium tiszteletében, Jézus követésében, továbbá nemzetünkben és nem utolsósorban nyelvi és vallási kisebbségi létünkben. Ha kevesen is vagyunk, mert mi unitáriusok soha nem a mennyiségre, hanem a minőségre alapoz-

tunk, mindig hozzá tudunk adni valamilyen értéket, nemzeti értékeinkhez, mint az egyetlen magyar alapítású vallás, az unitárius vallás, ami nélkül olyan lenne színes és sokrétű magyar kultúránk, mint csillag nélkül az éjszaka. Az az érzésem, hogy Dávid Ferenc a távoli csillagok tiszta fényéből merítette magának a megtartó hitet, és ennek hatása alatt mond-

hatta, hogy: „Akiket Isten lelke világosított meg azoknak nem szabad hallgatni, és az igazságot sem rejthetik el”. Borzasztó lenne olyan világban élni, melyből kihalt a hit, a remény és a szeretet, azok az érzések, melyek Dávid Ferencet egyfolytában az igazság keresésére ösztönözték.

Hitében mellyel megajándékozott, minden korszak önmagát próbálta magasabb, tisztább és nemesebb formában látni, tanításait megtartani, tanácsait követni.

Ezt tesszük mi is, mai kegyeletteljes emlékezők, e tábla megkoszorúzóí. **Rázmány Csaba**

Dr. Filipsz Andrea a XI. kerület jegyzőnöjének beszéde

Tisztelt Püspök úr, lelkész urak és úrhölgyek, gondnokok, Tisztelt ünneplők, barátaim!

Hadd köszöntsem Önöket – unitárius módon – *atyafiságos* tisztelettel. Mint Kerületünk Önkormányzatának jegyzője, az egész Önkormányzat, de kiemelten a polgármester úr nevében kegyelettel emlékezem meg – itt a Dávid Ferenc utcában – a

424 éve mártírhalált halt püspökről, Dávid Ferencről. Mártírhalálát az *unitárius* vallás magyarországi elterjesztése miatt mérte rá a kegyetlen sors és árulás. Minden évben e napon – és **e helyen is** – meghajtjuk fejünket emléke előtt. De a követőknek sem volt könnyű sorsuk! 1568-ban a tordai országgyűlés kimondta ugyan a

teljes vallásszabadságot, sőt az unitárius vallás Erdélyben egy időre a legerősebbé válhatott, de később mind jobban és erősebben üldözték, elnyomták, lehetetlenné tették.

A gyökér, az utánpótlás ma is Erdélyhez kötődik.

Az unitáriusokra mindig is úgy tekintettek, mint akik büszkéek szabad gondolkozásukra, szabadságvágyukra és magyarságtudatukra. S ezek nem kis dolgok!

Ismeretes küzdelmük, hogy végre a magyar történelmi egyházak közé soroltassanak! Ígérek bőven hangzottak el... Bízom benne, hogy vágyuk teljesülni fog mihamarább.

Ismeretes küzdelmük, hogy volt egyházi ingatlanjaikat minél teljesebben kapják vissza. Itt is hangzottak el ígérek. De kerületünkben ennél jóval több történt s legyünk erre joggal büszkéek! Akik itt állunk talán mihamarabb részt vehetünk a Budaörsi úti önkormányzati bérleményben a Bartók Béla egyházközség gyülekezeti termének avatási ünnepségén!

Ismeretes az unitáriusok küzdelme, hogy továbbra is hazánk értékes, megbecsült polgárai legyenek!

Most pedig hadd helyezzem el – ugyancsak *atyafiságos* tisztelettel – az Önkormányzat koszorúját!

Dr. Csapody Miklós képviselő által elmondott emlékbeszéd

Főtiszteletű Püspök Úr, kedves emlékező Egybegyűltek!

Itt állunk az egyházalapító Dávid Ferenc budai, XI. kerületi emléktáblája alatt, amelyre immár tizedik éve tesszük oda a kegyelet koszorúját. Ezekkel a virágokkal nemcsak egy hősi életre, hanem az európai vallásszabadság Erdélyben született eszméjének legelső törvényesítésére is emlékezünk.

Annak a könyvnek, amelyet kezemben tartok, s amely könyvtáram egyik féltett darabja, Aranyosrákosi Székely Sándor a szerzője, aki 1839-ben „Kolo'svárt az unitáriusok' főiskolájában hittan', és ahhoz tartozó tudományok', 's napkeleti nyelvek' rendesköz-oktatója, 's egyházi főjegyző" volt. Helyénvaló tehát, hogy tőle idézzem: „Az unitárius vallás, mint az Erdélyben virágzó keresztény hit negyedik és legifjabb leánya legelőbb édes testvérei' sorába az egyesületbe János 'Sigmund alatt 1568. a' tordai országgyűlésen iktattatott be innepélyesen – ugyanazon évben a' marosvásárhelyi – 1571. pedig a' gyulafehérvári országgyűlésen újra megerősített.”

És amikor Dávid Ferencre emlékezünk, János Zsigmond fejedelemre és utódaira is gondolunk, csakúgy, mint az unitarizmus több mint négyszáz éves értékeire. Mert ezekben az értékekben nemcsak az a „különös”, hogy egy erdélyi magyar ember, egy, az Istent valóban tűzön-vízen át kutató, radikális gondolkodó alapított új egyházat, amely aztán a világon messzire elterjedt. A negyedik magyar történelmi egyház létrejöttében nemcsak annak magyar születése fontos a nagyvilágnak, de mindenekelőtt nekünk, hanem főként mindaz,

amit nemcsak a teológia, de a magyar művelődéstörténet, a szellem és a hagyomány is köszönhet az „unitária vallásnak”.

A templom és az iskola...

Örömmel gondolok arra, hogy a kolozsvári Brassai Líceumban éppen ma avatják fel az unitáriusok János Zsigmond Kollégiumát. Örülünk, hogy idáig eljutottunk, csodálkozunk mégsem illik, hiszen az erdélyi unitáriusok – hasonlóan a keresztény hit idősebb erdélyi testvéreinek hősi küzdelmei eredményeihez – mindig megvédték és megtartották a hitet és a magyarságot, a templomot és az iskolát. A vallást és a tudományt, a művészetet és az irodalmat.

És ott van a tanulság is. Mert miért is született meg ez a magyar egyistenvallás? Azért, mert elődeink a reformáció egyszerre verőfényes és máglyafüstös nagy korszakában olthatatlan szomjukkal keresték az Istent, úgy akarván a Teremtőhöz fordulni, ahogyan azt bensőjük diktálja. És miért vállalták mindezért a pusztulást, az elnyomtatást és a háttérbe szorítottságát? Mert a hitük mindenél fontosabb volt!

Azért, mert a hitünk nem tankönyvi tétel, hanem „spiritus”: lélek, amit mi katolikusok Szentléleknek mondunk, és amely nem doktrína, hanem az Úr szava, mely alakítja jellemünket, életünket és előkészíti nekünk az üdvösséget. Erről a „spiritusról” mondják unitárius testvéreink, hogy „Egy az Isten”. És ez is Dávid Ferenc műve egyik mai tanulsága – pontosabban a Dávid Ferenceké, s nemcsak az unitáriusoké, hanem mindnyájunké: a hit. Ők azért szenvedtek, mert hittel hittek. Ma nem kell szenvednünk, vagy ha mégis, naponta és

mástól, mégsem ugyanattól – és mi mégsem hiszünk úgy, mint egyházaink régi és újabb hősei. Pedig ma már nem kell hősnek lenni, azt pedig tudhatjuk, hogy a hit – kegyelem. És a hit az embert előbb-utóbb mégis megtalálja, ha maga is törekszik rá, hogy kiérdemelje.

Azt, hogy ki volt Dávid Ferenc, s mit jelent az unitarizmus a magyar történelemben, Aba Novák Vilmos nagy körképe is bizonyítja. Ennek részletére, a nagy püspök arcképeire most itt rá is pillanthatunk. Volt úgy, hogy mikor itt álltunk, valóságos „János Zsigmond-i télben” tet-

tük le a koszorúkat. Most a hideg napsütésben állunk itt, immár tizedszer, és nemcsak a történelmen, de a hiten is töprengünk. Dávid Ferenc hitvallása mindenkit csak megerősít.

Dr. Csapody Miklós
országgyűlési képviselő (MDF)
Budapest 15. vk.

DÉVAVÁRI MEGEMLÉKEZÉS

A Magyarországi Unitárius Egyház Képviselő Tanácsa, Főtanácsa, Főgondnoka és a magam nevében a legnagyobb tisztelettel és szeretettel köszöntelek Benneteket az Egyházalapítónkra való megemlékezés áldott perceiben.

A vár s a várfalak, az emlékhelyek elválasztanak a holtaktól, az ősoktól, azoktól, akik előttünk jártak, de összeköt az élőkkel az emlékezés megszentelő érzése. Minden vallásfelekezett, Egyház elfogultan ápolja születési helyét, megmaradásának emlékhelyeit. Ezen törekvésben a legfontosabb összetartó erő a hit, a szülőföld, és az anyanyelv. Talán ezért érzékenyül el a lélek itt a Dévai várban.

A 435 éves múltat és hitbeni megmaradást meg kell köszönjük mindazoknak, akik e szent ügyért még életüket is képesek voltak feláldozni! Ezen a napon minden unitárius templomban megkondulnak a harangok, de hiszem, hogy a lélek harangjai is megszólalnak, és hírül adják a világnak, hogy mi unitáriusok soha nem felejtünk: nem felejtjük Dávid Ferencet, egyházunk alapító püspökét, kinek lelke innen szállt fel Egy igaz Istenéhez, és aki a hozzá intézett kérdésre így felelt: „ha kérned mi a vétkem? – miért jöttem hazám előtt gyűlöletbe? – az, hogy egy s nem három Istent tiszteltem. Hogy a részek nélküli egészet szét nem osztottam. Mert tagadtam, hogy Isten gyermekként sírjon, éhezzen és szomjúhozzék, irtózzék a fájdalomtól, s rút hallással halljon meg; ezek az én bűneim, ez az én istentelenségem, ezek az én boldogtalanságom okozói. Ezért érdemeltem büntetést, amin a későkor, bámulni fog, melyről hiszem, hogy tisztább hitet fog vallani!” (Jakab Elek: Dávid Ferenc emléke, 242–243).

Nem feledjük: Enyedi Györgyöt, aki azt mondta: „kicsik vagyunk, de a mennyiséget lehet minőséggel pótolni”, Márkos Györgyöt, aki azt hangoztatta, hogy: „nem mondani kell, hogy építsünk templomot és iskolát, hanem oda kell állni az isko-

laépítők közé!” Nem felejtjük Keresztúri Sámuel, aki szerint „nem alamizsnával kell enyhíteni a koldus nyomorát, hanem olyan társadalmat kell teremteni, melyben nincsenek koldusok”. Emlékezünk, Szent Ábrahámira, Uzoni Fosztóra, Krizára, Ferencz Józsefre, Brassai Sámuelre, Orbán Balázsra, Bartók Bélára, Balázs Ferencre, Erdő Jánosra, László Gyulára és mindazokra, akik valamit is tettek Egyházunk megmaradása érdekében. Nem feledjük, hogy végre minden izmustól mentesen, szabadon gyakorolhatjuk hitünket. De nem felejtjük azt sem, hogy *mi a felelőssége unitárius nemzedékünknek. Semmiképpen nem a széthúzás, az elszigetelődés, és az egyéni ambíciók érvényesítése, hanem a közös ünneplés és ezen belül a közös tervezés, hogy amikor eljön annak ideje, újból megfogva azt a kezet, amit mások akaratából kellett el-*

engedünk, ismét egy Egyháznak és egy vallásnak hirdetői, az Egy Isten-hitnek megtartói és védelmezői lehessünk.

Magunkévá kell tegyük azt a fájdalmas gondolatot, hogy vannak az életben olyan küzdelmek, melyeket még akkor is meg kell vívunk, ha tudjuk, hogy annak gyümölcsét nem, mi hanem gyermekeink vagy unokáink fogják learatni.

Legújabbán egyházunk egyes képviselői azt sugallják, és hangoztatják, hogy kis egyház vagyunk, és kevesen vagyunk, de én tudom, hogy *a jövő nem azt kérdezi, hogy hányan vagytok, hanem azt, hogy milyen fajsúlyú eszméket képviseltek és milyen fajsúlyú cselekedetek végrehajtására vagytok képesek.*

*Jöjünk gyakran a dévai várhoz!
Testvér, jöjj te is velünk!
Tanulj, és buzgón imádkozz -
Ez pajzsunk, és fegyverünk.*

*Megyünk a dévai várhoz,
Hősünkre emlékezünk...
Tanulj, és buzgón imádkozz,
Hogy hozzá méltók legyünk!*

(Nagy Ferenc ny. lelkész)

Rázmány Csaba püspök

(Elhangzott november 15-én, szombaton a Déva várában megrendezett megemlékezésen)

Püspöki Vizitáció Vásárosnaményban

Nevezetes eseményként tartják számon a beregi unitárius szórványban az okt. 18-i Püspöki Vizitációt. Főtiszteletű Rázmány Csaba püspök úr és kedves felesége, Balácsi László főjegyző úr, Kálnoki Kiss Sándor főgondnokhelyettes úr és kedves feleségeik, valamint Miklósi-Vári Katalin debreceni lelkész úr Kozák Miklós gondnok úrral tisztelték meg a beregi gyülekezetet.

Az ünnepségen három lelkész is szolgált. Főtiszteletű püspök úr tartotta az istentiszteletet, ezt követően a debreceni beszolgáló lelkész úr vacsorát osztott, a főjegyző úr pedig megkeresztelt

egy jándi kisgyermeket. Az ünnepi vacsora Felhős Szabolcs örökös beregi szórványgondnok úr Kriza János úti lakásán volt, ahol Demeter István beregi gondnok úr átnyújtotta főtiszteletű püspök úrnak a beregi presbitérium petícióját, amelyben a nyír-egyházi szórványhoz való csatlakozásukat kérik.

Egy erős Beregi-Nyíri Unitárius Szórvány stabilitást és nagyobb biztonságérzetet nyújtana a beregi gyülekezetnek, hiszen autóval, busszal vagy vonattal is megközelíthető Kocsord, vagy Nyíregyháza. Így a templomba való járás igénye is valóra válhatna.

Az ünnepi vacsora Felhős Szabolcs Kriza János úti házában

Kálnoki Kiss Sándor főgondnok-helyettes köszönti a beregi gyülekezetet

Szervét-konferencia Pestszentlőrincen

Wilbur Morse Earl egyháztörténész idézi Szervét egyik leveléből, amit Poupin, genfi lelkészhez írt: „Hogy meg kell hálnom ügyemért, jól tudom; mindezek ellenére azonban nem félek, ha a Mesterhez hasonló tanítvány lehetek általa.” Amint előző lapszámunkban is megemlékeztünk erről, ez

1553. október 27-én be is következett a Genf melletti Champel mezején. November utolsó két napján, amint arról döntött az október 4-én tartott Egyházi Képviselő Tanács, erről az eseményről emlékeztünk meg egy nagyon sikeres konferencia keretében.

Pestszentlőrinci gyülekezetünket érte az a megtiszteltetés, hogy fogadja és rendezze meg ezt az emlékkonferenciát egyetemes unitárius egyházunk segítségével. A szervezők az említett gyülekezet lelkésze, *Szász Adrienne*, valamint *Kászoni József*, a budapesti és *Léta Sándor*, a Bartók Béla egyházközség lelkészei voltak. A levezető elnöki funkciót Kászoni József látta el.

Már beszámolóink elején elmondjuk kedves olvasóinknak, hogy szándékunkkal ellentétben, ebben a számunkban nem közöljük a beígért előadásokat, mert úgy terveztük, hogy a számos nagyszerű tartalmú értekezésből egy teljes *Szervét-számot fogunk kihozni* a jövő év elején. Úgy gondoljuk, hogy ezzel tudunk a legmegfelelőbben tisztelegni a mártír emléke előtt, valamint ezzel fejezhetjük ki köszönetünket, elismerésünket az élménykeltő két nap megvalósítóinak.

Szombaton, november 29-én nyirkos, borongós napra ébredtünk, de meleg szeretettel fogadott a *Molnár János* gondnok úr vezette vendéglátó gyülekezet, a Szervét Mihály nevét viselő téren erdélyi stílusban épült fehér templomocska.

Szász Adrienne helyi lelkész nő áhítatával kezdtük az összejövetelünket, aki Isten áldását kérte az emlékezésre és a konferencia munkálataira. Utána *Kászoni József* levezető elnök üdvözlő beszédét hallgathattuk. Bár nem köszönthette sorinkban a meghívott, úgynevezett „nagy neveket” (főként más egyházakból és a társadalmi élet más területéről), de itt voltak a számunkra legfontosabbak, az előadók, az erdélyi egyház szinte teljes vezetősége, lelkészi karunk teljes létszámban és jó néhány hívünk. *A Magyar Televízió is felvette az ünneplést.*

Kászoni József ezután mindegyik előadót bemutatva abban a sorrendben, ahogy következtek a meghirdetett műsor szerint. *Dr. Balázs Mihály* szegedi professzor értekezésének címe ez volt: *Szervét és a XVI. századi Erdély unitarizmusa*. A már tiszteletbeli unitáriusnak is nevezhető professzor úr, többek között arra a kérdésre is igyekezett választ találni, hogy milyen okok folytán sikerült a Dávid Ferenc vezette erdélyi radikális reformációnak egyházzá szerveződnie, és ez miért

nem járt sikerrel Szervét munkássága nyomán máshol Európában.

Mikó István, egyházunk főgondnoka, akit az őszi Képviselő Tanács küldött ki a *Genfben, október 24–27. között megtartott megemlékezésekre*, érdekesítő lelki és szellemi „zarándoklatra” vezetett el. Röviden ismertette az ott elhangzott előadások tartalmát, lényegét. Majd megidézve a történelmet, felfedve annak számunkra fájó hiányosságokat mutató tényeit is, elvezetett a Szervét által megjárta „via dolorosa”-n, azokon a stációkon át, ahova kötődik élete utolsó óráinak egy-egy történése addig a helyig, ahol aztán fellobbant a máglya Kálvinék Szent Bertalan-éji „előzetes főpróbájaként”. (Igaz később és más előjellel!)

Vendéglátóink roppant ízletes ebédje után a délutáni előadás az erdélyieké volt. *Dr. Rezi Elek*, erdélyi püspökhelyettes-főjegyző, teológiai professzor, aki a mi főgondnokunkkal ott volt Genfben is, „*Teológiai hatások és különbségek Szervét Mihály és Dávid Ferenc teológiai felfogásában*” címen értekezett. Unitárius hitelveink történetének nagy kérdését feszegette, ami minden történésziünket, bármely unitárius hitelveinkkel foglalkozó embert nagy kihívás elé állít. Régi vita tárgya, hogy *Dávid Ferenc* önállóan alkotta-e meg forradalmi reformációs nézeteit, vagy ahogy fogalmazni szoktuk, „*merített*” más tudósok, jelen esetben *Szervét Mihály gondolataiból*, eszmevilágából. Sajátosan érdekes megközelítés hangzott el a professzor úr előadásában, alátámasztva rengeteg adattal.

Kovács Sándor teológiai tanár úr előadása sokszor fakasztott nevetésre a téma tartalma és az előadás dramaturgiája miatt. Derűs unitáriusok voltunk mindannyian, amikor hallgattuk a tanár úr „*Szervét-kultusz az unitárius kollégiumokban*” című előadását. Természetesen a komoly üzenet komolyságot is igényelt.

Dr. Czeiner Szilvia általános orvos nagyívű (Galenusig visszautaztatva a hallgatóságot) értekezésében megfogalmazta Szervét orvosi nagyságát is. De jelen sorok írójának arra a kérdésére, hogy az orvostörténet miért nem revidálja és teszi helyére mulasztását Szervét elsőbbségét illetően a *kisvérvör felfedezése tárgyában*, csak a számunkra fájdalmas tény (újra nekünk fájdalmas!) erősítette meg, hogy a fél évszázaddal későbbi Harvey-felfedezés szerepel a köztudatban.

Az előadások és a megbeszélések végén *Kászoni József* lelkész záróimája következett. *Sütő András* Szervét szájába adott imádságát idézte, amelynek üzenete a ma emberének is sok lelki – szellemi táplálékot tud nyújtani. Akárcsak az egész „*Csillag a máglyán*” című drámája, amely – ha Isten is úgy akarja – *Mikó István* főgondnokunk „*közreműködésével*” angol nyelven is hozzáférhető lesz a jövőben.

Egy igazi, a nagy gondolatok után jóleső pihenőt ígérő zárás következett. *Tokos Zoltán*, „kétlaki” életet élő *gitárművész* (Spanyolországban él családjával, de az egyetemen tanít Debrecenben) előadása elvezetett abba a korba a zene hangjain

val, amely viharos időszakáról történelmünknek egész nap értekeztünk.

A vacsora kellemes megbeszélések, beszélgetések lehetőségét hozta számunkra.

Vasárnap egy kicsivel kegyesebb volt az idő hozzánk, emlékezőkhöz, ünneplőkhöz. A kis templomunk harangszava 11 órától a konferencia méltó befejezésére hívott. Szépen szárnyaltak a zsoltárok, köszönet érte *Bácskai Ágnes énekvezérnek is*. A szószéki szolgálatot *Dr. Szabó Arpád*, az erdélyi testvéregyház püspöke végezte. Átélt és mindnyájunkat áhítatra készítető imádsága után arról beszélt predikációjában, hogy az igaz eszmék útját nehézségek övezik, de vállalni kell sokszor a legnagyobb érték, az élet feláldozását is. Szervét Mihály élete is erre példa!

Szász Adrienne köszöntő szavai után, és az *unitárius himnusz* (214. számú énekünk második szakasza) elhangzása után Rázmány Csaba, egyházunk püspöke tartotta meg az emléktáblát felavató beszédét. Köszönetét tolmácsolta *Pécsi L. Dániel* művész úrnak a míves munkájáért. Beszédében a püspök úr, szintén a Szervét szájába adott Sütő András-i gyönyörű szavakkal, megfogalmazásokkal nagyon hatásosan érzékeltette az eszmékért a mártírságot is vállaló életforma nagyszerűségét, az igazságnak a lángok közül is az ég felé, az emberiség felé való szabadulását. Ahogy Sütő fogalmazta: *Szervét csak ideiglenesen vált el könyvétől, eszméitől*. Most azt mondjuk, hogy újra együtt vannak és mind gyakrabban kellene ezt hangoztassuk, mert a jelen viszonyok között sem akarnak oly sokan tudomást venni rólunk, arról, hogy *unitáriusok nélkül nincs magyar történelem*, és hiányos, foghíjas marad az egységesülni akaró Európa mindennemű történelme.

Az emléktábla leleplezését Mikó István, egyházunk főgondnoka, Kálnoki Kiss Sándor, főgondnok-helyettesünk, valamint Dr. Máthé Dénes, az erdélyi egyház főgondnoka végezte. Az emléktáblát Balázsi László, egyházunk püspökhelyettes

-főjegyzője és *Dr. Rezi Elek*, az erdélyi egyház püspökhelyettes-főjegyzője, teológiai professzor *koszorúzta meg*. A záróének előtt *Incze Ildikó* színművésznő adta elő *Illyés Gyula: A reformáció genfi emlékműve előtt* című versét.

Két nap, amely megmutatta, hogy milyen értékek őrizői vagyunk. Isten adjon erőt, hogy még nagyobb összefogással, még maradandóbb dolgokat mutassunk fel a világ előtt. Már most szeretnők jelezni, hogy a következő évben, a *nagyharsányi hitvita mártírjának, Alvinczi Györgynek kívánunk emléktáblát állítani*, akit 1574-ben a Veresmarti Illés református püspök által kijelölt döntőbírák halálra ítélték és felakasztottak. A budai beglerbég felelősségre vonta Veresmartit és társait, és rájuk bizonyította, hogy közönséges gyilkosságot követtek el, és halálra ítélte őket. Az erdélyi vallási és lelkiismereti szabadság törvényének szellemében az unitáriusok kijárták a hatóságnál, hogy a halálra ítélteteket váltságdíj ellenében engedjék szabadon. Ezeket a történelmi, fájdalmas (ismét csak fájdalmas, és csak nekünk) tényeket szándékszunk megörökíteni az elkövetkezőkben, mert a magyar történetírás – szerintünk túl irányított – nagyon feledékeny!

B. L.

EMLÉKTÁBLA-AVATÓ BESZÉD SZERVÉT MIHÁLY HALÁLA 450 ÉVES ÉVFORDULÓJÁN

Pestszentlőrinc

2003. november 30. Textus: „Ne féljete azoktól, akik megölik a testet, de a lelket meg nem ölhetik. Inkább attól féljete, aki a lelket is, a testet is el tudja pusztítani” Mt, 10, 28.

Életünk eseményei, történései, nem múlnak el nyomtalanul felettünk. Isten embernek adott egyik legnemesebb ajándéka, hogy életünk eseményeit elraktározhatjuk agyunkba, ebbe a tudatunkat meghatározó központi szervbe. Amikor megérkezel Isten szép világába, agyvelőd olyan, mint egy hatalmas, jól berendezett de üres könyvtár, s amint haladsz előre az időben, az események a történések, egy-egy füzet, könyv, avagy ódon fóliás

alakjában felkerülnek a rengeteg polc egyikére. Mire megöregszünk tele a könyvtár, és amikor végigsétálunk lelkünk színes könyvtártermeiben, s belelapozunk egyik-másik könyvbe, akkor emlékezünk. Ha ezt nem teszed, akkor értelmetlen az életed. Ennek tudományos neve *amnézia*, és az *ilyen élet nem élet, csupán vegetáció!*

Ma lelkem könyvtárának egyik legódonabb fóliását szeretném fellapozni, mely soha nem lett

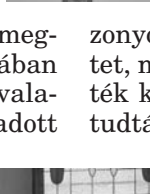
volna emlék, ha mi unitáriusok nem rakjuk lelkünk könyvtárának megfelelő polcára. Fóliáns, melyben egy olyan emberről van szó, akinek testét igaz, hogy megölték, de hitem szerint lelkét, eszmeiségét meg nem ölhették. Az unitárius hit szellemiségének előfutára Ő, Szervét Mihály orvos, és teológus!

„A vér a szív jobb kamrájából a bal kamrába áramlik, de nem közvetlenül, hanem hosszú erekben át, miközben a tüdőben levegővel érintkezve megtisztul. Erről eddig csak Istennek volt tudomása.” „Kétkedem, hogy Isten tartózkodási helye pusztán a magasság lenne. Neki mindenütt jelenvalónak kell lenni. Benne van tehát mindenben, amit megteremtett.” A gondolat székhelyének dolgában nincs illetékes és illetéktelen koponya. Isten valammenyit, nyitott ablakkal teremtette. Kinek adott felhatalmazást, hogy csak egyet is bedeszakázzon”.

„Vitába mertem szállni veled Kálvin János, de csak kenyérrel dobtalak meg. Dobtál volna vissza, sárral vagy menykővel, ne följelentéssel. Te a hitből kényszeríted, a hívőből álhívót kovácsolsz. Meggyőződésed, hogy az emberiség a te Jézus-kommentárodba fagyotlan, mint valami őshüllő fogja megérni a feltámadás napját? Isten azért teremtett saját képére, hogy szántszándékkal elbutuljunk? Hiábavaló és lehetetlen bárkit is erőszakkal kényszeríteni, hogy hite, gondolkodása ilyen vagy olyan legyen! Az ilyen kényszer hazugságot és színlelést fiadzik.”

„A tiltott könyvespolcot a fejünkben keressd!

Könyvet írtam, nem harci programot, nem törvényeket, és ezzel nem akarok beköltözni senkinek az agyába. Lelkem ez a könyv, egész ifjúságom. A könyvégetés nem válasz! Semmire sem válasz. Gyalázzatok meg engem, de kímélhessem meg könyvemet. A lélek székhelyét nem találtam meg a vérerekben, mert valahol mélyebben lakozik bennük. Talán épp ott, ahol az írás születik, ahonnan Leonardo színei kicsapnak, vagy Michelangelo szobrai fölbukkannak. Nem tudom hol ez a mélység, talán a sorsunkban, de a sorsot nem tudom felboncolni. Közönséges anyag ez a könyv, de életem értelme sír benne, egy vagyok veled, mint anya a magzatával. Revoco? Vonjam vissza? Nem le-

hetek magzatgyilkos. Magamat alázom meg inkább, mint ezt a szerencsétlen, üldözött könyvet, melynek immár saját élete van. Ha visszavonom, megsemmisítem, ha letagadom, csak elválnék egymástól.”

E csodálatosan megálmódott szavak és gondolatok után, melyeket Sütő András a kortárs irodalom legnagyobb drámaírója adott Szervét Mihály szájába, meggyűlt a CSILLAG A MÁGLYÁN! Nem könnyű Isten ügyét szolgálni, de mégis tenni kell, akár a halált is vállalva, mert vannak az életben olyan szent dolgok, amiért még ezt is meg kell tenni. Azonban már régen bizonyosodott, hogy hiába ölik meg az embert, a testet, mert a lelket meg nem ölhetik. Hiába feszítettek keresztre Jézust, a kereszténység ügyét nem tudták elpusztítani, hiába küldték Szervét Mihályt máglyára, tanai ma is élnek.

A tettesek persze védekeznek, de elnézést, bocsánatot semmiképpen nem kérnek, esetleg eldugott oszlopokon néhány jelentéktelen és érthetetlen mondat!

Kálvin Szervéttel szembeni eltökéltsége is. 1546-ban, vagyis hét évvel Szervét máglyahalála előtt írta róla a már említett Farelnek: „Ha Genfben jön, élve nem távozik onnan, amennyiben a tekintélyemnek súlya van.” A per idején pedig Kálvin ezt jegyezte föl: „Remélem, halálos lesz az ítélet.” Volt súlya Kálvin tekintélyének, s még ma is van. Ugyanis tavaly a városi tanács és a református egyház által Genfben meghirdetett „mea culpa”, a bocsánat-

kérés, e kerek évfordulón is elmaradt. Sajnos, ez a nagyszerű ember ma is eretneknek számít – úgy a katolikusok, mint a protestánsok szemében!

E kerek évfordulón, mi unitáriusok a legnagyobb tisztelettel és kegyeletteljes megemlékezéssel helyeztük el emléktáblánkat a Szervét Mihály téren épült unitárius templomunk belső falára, hogy az emlékeztessen mindenkit, főleg a holnap képviselőit, az ifjúságot, hogy a tiszta és magasztos eszmékért, mindig becsülettel kell megállni az embernek ebben a hovatovább mind nagyobb és nagyobb embertelenségben, és megteremteni az egységet a különbözőségben.

Ámen!

Rázmány Csaba püspök

Istentiszteletek 2003 decemberében

Budapest, Unitárius Egyházközség, Nagy Ignác u. 2-4. sz. Telefon: 311-30-94

- minden vasárnap 11 órától istentisztelet
- 21-én 16 órától karácsonyfa-ünnepély
- 25. és 26-án 11 órától karácsonyi istentiszteletek, úrvacsoraosztás

Budapest, Bartók Béla Unitárius Egyházközség, Hógyes Endre u. 3. sz. Telefon: 217-61-71

- minden vasárnap 10 órától istentisztelet
- 25-én 10 órától karácsonyi istentisztelet, úrvacsoraosztás,
- 26-án 10 órától karácsonyi istentisztelet, úrvacsoraosztás
- január elsején 11 órától újévi istentisztelet

Budapest, Pestszentlőrinc, Szervét Mihály tér 1. sz. Telefon: 297-55-05

- minden vasárnap 11 órától istentisztelet
- 21-én 11 órától gyermekkarácsony
- 25-én 11 órától karácsonyi istentisztelet, úrvacsoraosztás

Debrecen, Hatvan u. 24. Telefon: 36-52-535-378

- 7-én és 14-én *Debrecenben* 10 órától adventi istentiszteletek
- 20-án *Debrecenben* 16 órától szeretetvendégség
- 25-én *Debrecenben* 10 órától karácsonyi istentisztelet
- 26-án *Miskolcon* 10.30 órától karácsonyi istentisztelet

Füzesgyarmat, Széchenyi u. 77. Telefon: 36-66-491-894

- istentisztelet minden vasárnap 11 órától
- 25-én a karácsonyi istentiszteletek rendje a következő:

- 11 órától Füzesgyarmaton
- 13.30 órától az Idősek otthonában Füzesgyarmaton

Gyula, Esze Tamás u. 2.

- 15.30 órától istentisztelet az új imateremben

Győr, Szittya u. 2. Telefon: 36-96-324-796

- 7-én 14.30 órától istentisztelet Veszprémben (Ányos utca 8.)
- 14-én *Pápán* 11 órától istentisztelet (az öreghegyi iskolában)
- 21-én *Sopronban* 11 órától istentisztelet (az Erdélyi Házban)
- 25-én 16 órától istentisztelet és karácsonyfa-ünnepély Győrben (Likócsi részönkormányzat)

Hódmezővásárhely, Vöröskereszt u. 16/a. Telefon: 36-62-241-781

- istentisztelet első vasárnap
- 25-én 10 órától karácsonyi istentisztelet

Szeged

- istentisztelet első szombaton
- 25-én 16.30 órától karácsonyi istentisztelet (Honvéd téri ref. templom)

Kecskemét, Telefon: 06-1-3207-399

- 25-én 11 órától karácsonyi istentisztelet (az evangélikus egyházközség tanácstermében a főtéren)

Kocsord, Szent István u. 30. Telefon: 36-44-404-243

- Istentisztelet minden vasárnap 11 órától
- 25-én 11 órától karácsonyi istentisztelet

Pécs, Telefon: 06-30-2821-665

- (Lásd az Egyházközségi híreknél)

**NE FELEJTSE EL MEGÚJÍTANI
2004. ÉVI ELŐFIZETÉSÉT!**

Így élünk és dolgozunk Füzesgyarmaton és a Gyula és Környéke Szórványülekezetben

Rövid idő telt el előző híradásunk óta, de az időszak sem volt eseménytelen kis közösségünkben. Előző beszámolónkban jeleztük, hogy az elkövetkezendő időszak meghatározó törekvése a november 16-i, a *Kossuth-rádió* által közvetített *Dávid Ferenc emléktiszteletre* való felkészülés volt.

A készülődés időszakában megtartottuk a *Reformáció emléknapiját*, november 1-jén pedig elhunyt szeretteink emlékét idéztük.

November 15-én, délelőtt 10 órától e sorok írója felesége és fia társaságában, részt vett Hódmezővásárhelyen a *Keresztény Demokrata Fórum „Kereszténység, Magyarország, Európa” című konferencia előadásain*. A konferenciára a *Városháza dísztermébe* gyűltek össze a neves meghívottakat is maguk között számláló vendégek. A főelőadó *Dávid Ibolya* elnök asszony volt, az Országgyűlés alelnök asszonya. A füzesgyarmati lelkészt *Csallóközi Zoltán*, a *Keresztény Demokrata Fórum* alelnöke és *Szászfalvi László* elnök hívták meg. A konferencia előtti áhítatban vettem részt, valamint előadást tartottam *„Mit adott az Unitárius Egyház a magyarságnak”* címmel, beszélve egyházunk történelméről, hozott értékeiről és jelenlegi, anyaországi helyzetéről. Jól eső érzés részt venni ezeken a felekezeten és politikán felül álló, de nemzetünk közös értékeivel foglalkozó konferenciákon. A november 22-i számadó konferencián (még nincs egyéves ez a szervezet!) – tudomásunk szerint – *Rázmány Csaba*, egyházunk püspöke vett részt, más egyházak vezetőivel koncelebrálva a kezdő istentiszteletet. Végre egy olyan szervezet, ahol egyházunk az antalli álmok (írásos dokumentum is van erről levéltárainkban!) és a történelmi valóság elvárásai szerint szerepel. Nekünk is érdekünk tehát igényesen részt venni e fórum munkálataiban. Egyházunk nevében hívtam az elnökséget, hogy egyházunknál is szervezzenek ilyen konferenciát, mert a feltételek nálunk is adóttak.

A konferencián részt vett *Kiss Mihály* hódmezővásárhelyi lelkész is. A helyi polgármesterrel és alpolgármesterrel folytatott beszélgetésből kitetszett az, hogy az egyházközség és a városvezetés közötti kapcsolat jó, és az egyházközségünk komoly anyagi támogatásban is részesül a többi egyházzal együtt.

Mire hazaértünk a konferenciáról, már megérkeztek a rádiósok, hogy templomunkat előkészítsék a vasárnapi istentisztelet közvetítésére. Hi-

deg, ködös idő köszöntött a városkánkra az emlékvasárnapon. De ez sem tántorította vissza a közel százas érdeklődő közösséget a templomba jövéstől. *Veres Emese Gyöngyvér* rádiós szerkesztő is befutott vonattal időben, otthagya a nagy köd miatt kocsiját. Az istentisztelet hatását, – mint évek óta, – most is a visszajelzések száma mutatta és mutatja, hiszen most is kéri az istentisztelet írott anyagát, videó- és hangfelvételt; van aki csak köszönő, gratuláló sorokkal üzen egyházközségünknek.

Úgy érezzük, hogy a „vidék” ismét jó ügyet szolgált ezzel a közvetítéssel. Nem hallgathatjuk el azt, ami évek óta „erősségünk”, hogy sehonnan (házon belül!) nem szólnak olyan szépen az énekek, mint a mi énekesünk előadásában. Van értelme annyi időt és áldozatot szentelni kórusaink tanítására, összetartására.

November 23-án, délután 2 órakor tartottuk a soron következő gyermek-istentiszteletet. Bibliát és Kis Bibliát *Nemes Zsolt* és *Csordás Gergő* hittanosok olvastak. Felemelő volt, mint mindig, hallgatni gyermekeink bizonyágtételét. Az istentisztelet után szeretetvendégség volt, ahol elfogyasztottuk azt a sok-sok finomságot, amit híveink adtak össze. Kisorsoltuk a tombolatárgyakat, amiből annyi sokat hoztak a vendégeink, mintha karácsonyi ajándékozás lett volna. Megbeszéltük a karácsonyi ünnep tennivalóit is a jelenlevőkkel.

November utolsó hétvégén részt vettünk a Pestszentlőrincen tartott Szervét Mihály-ünnepségen. Így az adventi gyertyákat csak második vasárnap tudtuk meggyújtani. E vasárnapon délután ½ 2 órakor az Idősek Otthonában is, és délután ½ 4 órakor Gyulán is tartottunk adventi istentiszteleteket.

Karácsony közeledtével megszaporodtak az úgynevezett „előünneplések”. Sok intézményben, közösségben, azért, hogy a szent ünnep szabad legyen, előre megtartják a karácsonyt. Még van hely, ahol most is fenyőünnep a neve, de már inkább azért Jézus születéséről szól az összejövetel.

December 6-án hittanosainkkal *Mikulás napját* tartottunk nagy örömmel.

December 13-án a bélmegyeri Vöröskereszt helyi rendezvényén ünnepeltünk.

Másnap, 14-én szintén Bélmegyeren *ökumenikus karácsony előzetest* tartottunk.

December 17-én füzesgyarmati időseink között ünnepeltünk a klubunkban dalárdistáinkkal.

December 19-én a bélmegyeri iskola és önkormányzat falukarácsonyt rendezett, ahol iskolásainkkal és dalárdistáinkkal is szerepeltünk.

December 24-én, délután 5 órakor füzeggyarmati fűtött templomunk várja meleg szeretettel az ünnepelni vágyókat. Gyermekek, felnőttek köszöntik a Megváltó születését, dalárdistáink énekelnek, hitanosaink pásztorjátékot mutatnak be, kiosztjuk a karácsonyi csomagokat közel 30 gyermeknek, az arra érdekesítettek megkapják pénzjutalmukat, amit már megpályáztunk az Unitárius Alapítványtól. Karácsony első napján, délelőtt 11 órakor úrvacsorázó istentisztelet lesz. Délután 1/2 2 órakor a helyi Idősek Otthonában, délután 1/2 4 órakor Gyulán, az Esze Tamás u. 2. szám alatti imatermünkben tartunk istentiszteleteket. A másodnapos ünnepi istentisztelet sem marad el. A két ünnep közötti vasárnapi istentisztelet mellett Szilveszter éjszakáján 1/2 12 órakor templomunkban a 2003-as esztendőnket

búcsúztató, és a 2004-es évet köszöntő istentiszteletet tartunk. Harangzúgással és pezsgőbontással fordulunk át az új esztendőbe!

Előző híradásunk óta eltemettük Polczer Rudolf érdi, és id. Nagy János püspökladányi híveinket. Elköltözött testvéreink nem a mi egyházunkhoz tartoztak, de hitükben közlünk valók voltak, és megmaradásaik szerint a hozzátartozók a mi szertartásunkkal és velünk temették el. Nyugodjanak békességben!

***

Minden kedves hívünknek, testvérünknek, akik hozzánk tartoznak, köszönjük az egész évben hozott áldozatukat, templomjárásukat, szertartásaink igénylését.

Kívánunk a 2004-es évben is Istentől áldást, „bort, búzát, békességet”!

B. L.

A mi „Könyves” Margitkánk PRO URBE díjas...

Mindjárt másfél évtizede, hogy ide kerülünk Füzeggyarmatra. Sok más meglepő dolog mellett, nagyon furcsának tűnt, hogy ezen a csökkenő lakosságú településen /10000-ről 6000-re apadtunk!/ nem volt, és a mai napig sincs könyvesbolt. A „rejtély” elég hamar megoldódott, mert az „oka” egyik kedves hívünk, Gyáni Endréné sz. Nagy Margit, aki jelenleg egyházközségünk áldozatos szívű gondnokasszonya. A kisszámú unitárius közösség egyik családjába született bele a két világháború között. Változó rendszerektől függetlenül, megmaradt kicsi egyházának hitvalló tagja. Amikor az ötvenes években elment, úgymond jobb életlehetőséget keresni a fővárosba, ott sem felejtette el egyházát és a templomba járást. Amikor szíve választottjával, Gyáni Endrével összekötötte életét, azután is megmaradt hűséges unitáriusnak, bármilyen társadalmi munkát is végzett. Pedig abban az időben hányan és hányan elhagyták egyházaikat, vallásukat. Szinte kis egyházközségünk is a pusztulás szélére jutott, de az ő neve a legegységkerülőbb években is ott van a közösség fenntartói között. Közben a családi elfoglaltsága, gyereknevelés mellett, mintegy 30 esztendeje könyvszeretete arra indítja, hogy a „szép szó” terjesztőjévé váljon. Télben, nyárban, hőségben, fagyban, sárban és jeges úton hordja a könyveket. Sokat

olvasván, tudja ajánlani is azokat, nemcsak értékesíteni. A rendszerváltás és a mi ide kerülésünk elhozza az egyházközség újjászületésének idejét. Egyik lelkes mozgatójává válik minden kezdeményezésnek, és tevékenyen részt vesz a sok egyházközségi esemény megszervezésében. Férjével együtt, aki nemcsak a könyvterjesztésben jó háttér, segítő, a kis közösség minden rendezvényének lelkes támogatója.

Mindjárt a kilencvenes évek elején – átérezve, hogy a nagy altatás és áltatás kora mennyi kárt okozott nemzedékek életében – elhozza minden unokáját megkereszteltetni, mind a négyet, majd később egy ötödiket is, aki harmadikként érkezik kisebbik lánya családjába. Az unokák megkonfirmálnak, majd házasságot is köt egyik nálunk. Elmondása szerint, nagyon boldog mindig unokái körében, de istenáldotta boldogságot akkor érzett, amikor dédunokái születtek sorban, eddig három, és szép, nagycsaládi esemény közepette kettőt már meg is kereszteltünk. Ritka az a nap, de a hétvégek még inkább, amikor nem zajos az ősi Gyáni-porta, pedig az élet, mint a családok javát kis hazánkban, az ő leszármazottaikat is szétszórta közelebbre, távolabbra. A múlt idő hozta bajok, nehézségek ellenére szinte minden vasárnapi istentiszteleten jelen van vagy vannak. Olyan megnyugtató, amikor a beharangszókor fordulnak be a sarkon templomunk felé, vagy nagy műtete után is Margitkánk biciklizik át a keresztelkedésen. November 16-i rádiós istentiszteletünkön köszöntöttük a várostól, október 23-án kapott Pro Urbe kitüntetésé alkalmából. Boldogan mondtuk el, hogy egyházunkban páratlan ez az elismerés. E díj mellé tette egyházközsé-

günk presbitériuma a maga elismerő oklevelét. Majd kérni fogjuk egyházunk Főtanácsát, hogy adjon neki tiszteletbeli gondnoki címet, hiszen a megújult életünk közel másfél évtizedében tulajdonképpen ő volt az egyházközség világi irányítója, két szerencsétlen gondnokválasztás idején is, bár járási nehézségei miatt az Egyházi Képviselő Tanácsban a Főtanácson és Zsinatunkon más küldött képviselte

a gyülekezetet. Reméljük, hogy a gondviselő Isten megtartja még sokáig köztünk Margitkánkat, férjével együtt, és ad utódai közül buzgó unitárius követőket, akik nem felejtik el soha a nagyszerű elődöket.

Ad multos annos, Margitka!

B. L.

Szervét-emlékest Szegeden

2003 őszén világszerte emlékeztek az unitáriusok és a vallásszabadság ügyét magukénak vallók Miguel Servetre, aki 1553. október 27-én Genfben fellépett a máglyára, hogy életét áldozza hitéért és meggyőződéséért. Szervét Mihály, az unitarizmus szellemi előfutára, az eltelt 450 esztendő alatt jelképpé vált: a vallás és lelkiismereti szabadságért folytatott bátor küzdelem szimbólumává. A Szegedi Unitárius Leányegyházközség és a Magyar Baráti Közösség november 3-án Szegeden megtartott programja is e küzdelemnek igyekezett emléket állítani.

A Szegeden nagy elismertségnek örvendő Közéleti Kávéház felvette programjába megemlékezésünket, így viszonylag nagy nyilvánosságot kapott kezdeményezésünk.

A november 3-án este 7 órakor a szegedi MDF Klubban megtartott emlékezés sikere felülmúlta várakozásainkat. Vendégeink, Kászoni József tiszteletes és Balázs Mihály irodalomtörténész telt ház előtt tarthatta meg előadását. Balázs Mihály professzor előadását Kiss Tünde tiszteletes asszony által Sütő András Csillag a máglyán című drámájából felolvasott Szervét imája vezette be.

Programunk sikerének köszönhetően a Közéleti Kávéház vezetője felkérte Kiss Mihály lelkészt, hogy jövő év márciusában a szegedi egyházközség tartson bemutató estét a Kávéház szervezésében.

Köszönjük előadóinknak, hogy elfogadták felkérésünket, s híveinknek is, hogy oly szép számmal megjelentek.

- csesznegi -

Orosházi szórványmisszió

Nagy megtiszteltetésként ért a felkérés, hogy az Unitárius Életben ismertessem a dél-alföldi missziós kísérleteinket.

Az unitárius misszió Csesznegi Miklós Mihály által kidolgozott koncepciója nem erőszakos térítést jelent, hanem két pilléren nyugvó információs stratégia. Az első pillér az Erdélyből áttelepültek felkutatása, bevonása a helyileg illetékes egyházközség életébe, a másik pillér az unitarizmus eszméinek szélesebb körben történő megismertetése, az érdeklődés felkeltése. Ez utóbbi óriási fontosságú lehet, hiszen korábban én sem sokat tudtam az unitáriusokról, s kellő ismeretek hiányában nem is gondoltam volna arra, hogy unitárius legyek. A megismertetés, az állandó jelenlét a sajtóban természetesen a kallódó erdélyiek megszólítását is szolgálja.

Az állandó médiajelenlét leginkább úgy érhető el, hogy egyházi eseményeinknek, évfordulóinknak hírértéket adunk, bármit teszünk, azt úgy kell bemutatni, hogy a sajtó felfigyeljen rá, hogy itt is van szervezett egyházi élet, ahová érdemes bekapcsolódni, másrészt felhívja a keresők figyelmét arra,

hogy ilyen vallás is létezik, nemcsak az erőszakosan térítő mozgalmak.

Az eredmények mögött rengeteg munka áll, s az időszakos kudarcok így is elkerülhetetlenek. Nem minden érdeklődőt lehet megtartani, sokakat elkedvetlenít a közösség alacsony létszáma, s a szórványjellegből adódó nehézségek. Munkám miatt Orosházáról én sem tudok átjárni istentiszteletekre. A misszió igazából csak Szegeden és Hódmezővásárhelyen működik, a viharsarki misszió eddigi tevékenysége csak az információs anyagok terjesztésére korlátozódott. Talán egy missziós alap felállítása segíthetne az anyagi gondokon, de legfőképp a hívek és az aktív egyháztagnak elkötelezettségét kellene erősíteni. Amint már felvetődött az Unitárius Élet hasábjain is, egy központi missziós stratégia és a pénzügyi források megteremtése nagymértékben hozzájárulna ahhoz, hogy a Magyarországi Unitárius Egyház büszkén és megerősödve legyen jelen a XXI. században.

Dr. Csiszár Róbert
Orosháza

Bartók Béla Unitárius Egyházközség

2003. november elején presbiteri gyűlést tartottunk, melyen fontos határozatokat hozott a presbitérium az épületek felújításával kapcsolatban, valamint elfogadta a Pécsi Dániel által készített három címertervezet közül, a jelen számunkban is közöltet.

November 12-én, 12 órakor megkoszorúztuk a XI. kerületi Dávid Ferenc utcában levő Dávid Ferenc emléktáblát, ahol híveink nagy létszámban voltak jelen (részletes beszámolót közlünk az egyházi hírekben).

November 15-én, szombaton Rázmány Csaba püspök úr részt vett a Déván megrendezett emlék-ünnepségen (elmondott beszédét közöljük az egyházi hírekben).

November 23-án, vasárnap 18 órától Wass Albert estét rendeztünk templomunkban, ahol Kiss Török Ildikó és Varga Vilmos nagyváradi színművészek *Wass Albert: Üzenet az otthoni hegyeknek* címen csodálatos összeállítással idézték fel az író szellemiségét. Az előadást szeretetvendégség követte a gyülekezeti teremben.

„Maradnak az igazak és jók
A tiszták és a békességsek.
Erdők, hegyek, tanok és emberek.
Jól gondolja meg, ki mit cselekszik.”

Wass Albert: Üzenet haza
(részlet)

Karácsonyi istentiszteleteink programja:

- *December 21-én*, vasárnap a 10 órakor kezdődő istentisztelet keretében tartjuk meg a gyermekek karácsonyfa ünnepélyét.

- *December 25-én*, karácsony első napján 10 órától ünnepi istentiszteletet tartunk, mely alkalommal úrvacsorát osztunk. Ez alkalommal szolgálatot végeznek: Rázmány Csaba püspök és Léta Sándor lelkészek.

- *December 26-án*, karácsony másodnapján 10 órai kezdettel úrvacsoraosztással egybekötött ünnepi istentiszteletet tartunk. Ezen istentiszteleten a helybeli lelkészek mellett szolgálatot végez a kolozsvári teológiáról kiküldött légátus.

2004. január elsején, 11 órától újévi istentiszteletet tartunk. A szószéki szolgálatot Rázmány Csaba püspök végzi, melyet az újévi püspöki fogadás követ.

Szeretettel várjuk minden kedves hívünket ezekre az áldott alkalmakra.

Léta Sándor

Dunántúli Unitárius Egyházközség

A november 15-én tartott székesfehérvári istentiszteletünk emlékezetes marad, új egyházközségi tagok jelentkeztek be, 9 taggal gyarapítva gyülekezetünket. Ottani látogatásaim is különösen emlékeztetésekre maradnak.

November 23-án Pécsen láttuk vendégül Szász János nyugalmazott lelkészt, aki hosszú évtizedekig volt a pécsi és dunántúli gyülekezetek lelkésze. János bácsit 80. születésnapja alkalmából köszön-

tottuk. Istentisztelet után élvezettel hallgathattuk meg előadását a pécsi és környékbeli unitáriusok múltjáról, egy délelőttre a múlt és a jelen összefonódott. Az istentiszteletet baráti beszélgetések hangulata aranyozta be, végül a találkozást ebéddel zártuk.

Az októberi és novemberi hónapokban Pécsen tartott „Vallások párbeszéde” című kerekasztal-beszélgetések sorozat igencsak nagyszámú egyetemi

hallgatóság előtt zajlott; a kerekasztal résztvevői között az elkövetkezendőkben jómagam is helyet kaptam.

Az elmúlt időszakban Pécsen egy temetési szertartást, valamint Egerben és Szekszárdon egy-egy esketési szertartást végeztem.

Istentiszteleteink időpontjai: Pécs, a hó második és negyedik vasárnapján (de. 11 óra), a Szabadság úti Református Egyházközség gyülekezeti termében. Istentiszteleteink előtt, de. 10 órától vallásórát tartunk.

Székesfehérvár és Polgárdi: A hó harmadik vasárnapján (de. 10, valamint du. 15 óra), a Székesfehérvári Evangélikus Egyházközség gyülekezeti termében (Szekfü Gy. u.), valamint Polgárdiban, az unitárius gyülekezeti teremben (Kossuth L. u. 94.)

Úrvacsoraosztással egybekötött ünnepeink alkalmával az időpontok kissé eltolódnak. Így karácsony alkalmával, a harmadik vasárnap helyett Székesfehérváron és Polgárdiban karácsony első napján tartjuk istentiszteletünket, Pécsen a negyedik vasárnap helyett karácsony másodnapján.

Máté Ernő

„Óh költő, tisztán élj te most...”

Lesz-e Unitárius Alkotók Társasága? *Minden alkotó emberben él a kiteljesedés vágya isteni adottságainkból következően*

A fenti idézet minden olyan művésznek szól – különösen a mi korunkban –, aki igyekszik megfelelni lelkiismeretének és hite követelményeinek.

Idén teljeseedik ki az Unitárius Alkotók Társasága, amely a beregi unitárius szórványban bontott zászlót. Dunafüreden szeretnénk egy alakuló gyűlést összehívni, ahol máskor is összegyűlnénk egy kis eszmecezerére, feltöltődésre, és ott hagynák művészeink egy-egy alkotását. Idővel kiállítást is rendezhetünk ezekből.

Miért van szükség egy ilyen társaságra?

Az alkotó ember tevékenységi területe a világ, mellyel együtt alá van vetve a történelmiség dimenziójának. S bármely alkotóművész, akármilyen kimagasló helyet foglal el a világban, történelmisége súlyos kérdések elé is állítja, s azok megoldására kényszeríti (ilyen a halál, a halhatatlanság, az örök élet problémája). A keresztény szellemű művésznél különösen fontos kérdések ezek.

Először vizsgáljuk meg a legfontosabb tényezőt, a *halhatatlanság* mint lehetőség kérdését. Kiindulhatunk abból a nézetből, mely szerint az emberi szellem valami anyagtalan, testetlen valóság, ami nem oldódik fel az anyagi természetben, hanem öntudatként túlszárnyalja azt. Az anyagiság szükségszerű következménye a keletkezés és az elmúlás, az anyagi létezők ezért mulandók. Ha azonban a szellem nem anyagi természetű, akkor nincs is alávetve az elmúlás törvényének. Csak úgy dől el a halhatatlanság kérdése, vagy abszurditás alternatívája a halhatatlanság javára, ha Isten biztosítja a létezés végső értelmességét, azt, hogy a valóság nem abszurd, nem értelmetlen. A halhatatlanság tehát szorosan összefügg az Isten-problémával. Merőben

az a tény, hogy a lélek él tovább, folytatja eddigi életét, nem nyújthat beteljesülést.

Az alkotó embernek tehát fontos küzdenie azért a harmóniáért, mely a kettős egységben – az emberiség test-lélek nyilvánvalóságában – jelenik meg, jelezve egyben a személy feladatát is. Nem utolsósorban a végtelenség igényének realitását komolyan véve, számot kell vetni filozófiailag is a halhatatlanság esélyével, mely még mindig annak a kérdésnek a megválaszolásához segít bennünket, hogy mi az ember?

Kant, a transzcendentális reflexió megalapítója kimutatta, hogy az ember szellemsége révén kilóg a világból, túlmutat önmagán. Wittgenstein alapján a szem és a látótér kapcsolatát hasonlíthatjuk az emberi alanyiság és az empirikus világ kapcsolatához. Ahogy a szem hozzá is tartozik a látótérhez, meg nem is – mert valójában a látótérnek a határa – ugyanúgy az ember, mivel szellemsége révén alany, tudatos én, hozzá is tartozik, meg kívül is van a tapasztalati, konkrét világon. Mindez tehát úgy értelmezhető, mint a világ határa. Ebből következik, hogy az embert teljeskörűen nem lehet megmagyarázni empirikus eszközökkel és elméletekkel, s ennek a szellemi én az oka.

Az *öntudat* és az *önismeret* fogalmai pedig azt mutatják, hogy nem tudathasadásos gondolat az egy énünkön belül két oldalt megkülönböztetni, vagyis az *empirikus* és a *transzcendentális ént*. Ez a kettős egység, mely oly titokzatosá teszi az embert, adja meg annak lehetőségét, hogy bármikor, bármilyen helyzetben reflektáljon önmagára. Ezért nem oldódunk fel az empirikus világban és tudunk erről. Jogosan fogalmaz tehát Kant, hogy az emberi élet

független az állatvilágtól, s ezért mondja Wittgenstein, hogy az ember nem része a tapasztalati világnak. Bonyolult és titokzatos teremtmény az ember, különösen a művészember. Az Istent kutató és az Ő akarátát kereső ember számára igen nagy élményt és komoly lelki-szellemi segítséget jelenthet a művészek, az alkotó ember megélt, megküzdött tapasztalata, a „delejtű” emberek lenyomata. *A művészember a művészi alkotáson keresztül az autonómiának egy olyan teljességét tudja realizálni, amely bizonyos fokig emlékeztet az isteni teremtő aktsura.* A művészi alkotói folyamatban tehát kiteljesedik az istenkép-más-szerúsége, s az alkotáson keresztül sajátos, hasonlíthatatlan kapcsolatba tud lépni a transzcendens világgal is.

Ady Endre írta 1908-ban: „A hit valami olyan portéka, mely minden korszak emberei számára akképpen jut, mint a kenyér; volt eset rá, hogy Párizsban is külön számítottak fel kenyeret az étkezésnél, és Budapesten kétszer

annyit adtak két krajcárért. Mint ma. Az okos közgazdászok megmondják a kíváncsiaknak, hogy micsoda konstellációk az okai ennek. De a hit gazdaságilag megmagyarázhatatlanabb a gabonánál és a kenyérnél. Nem igaz az, hogy valahonnan az északi vagy déli sarkról egy-egy pesszimista áramlat indul útnak az emberek lelkeibe. De az igaz, hogy a hit, ma még a proletár új szívek birodalmában is – tartalmi. Nincs hit, és teljességgel nincs hit a Duna–Tisza táján, ahol általában mindig kevés volt.

A delejtű emberekről beszélek, ami nyilvánvaló, az érzékenyekről és az értelmes szomorúakról.”

A költő szavaival élve, kik ezek a delejtűk? Mindenképp az érzékeny antennájú, égi fogantatású, lelki tehetségekkel megáldott poéta vagy művész életű emberek; ide tartoznak költőink, íróink, festőink és zenészeink, az alkotó társaság tagjai. Akik a végtelenből jönnek, s a véges valóságból a halhatatlanságba mennek. *A művészek az örökkévalóság retúrjegyével örült oda-vissza utazók ég és föld, ember és Isten között, föl s alá.* Hallgatnunk, néznünk és megértenünk kell őket, hiszen csak ők képesek mindent kitapogatni; *ami volt, lesz és közeleg.*

Ezzel az írással a közöttünk tevékenykedő, művészi vénával megáldott atyánkfiaira kívánom felhívni a figyelmet, akik most társaságba tömörülve próbálnak egyházunk hasznos segítői lenni. Talán

életük gyötrelmesebb, vagy fájdalmasabb, de egyúttal örömtelibb, *reménnyel teljes istenkeresés* – még ha művészet birodalmában is.

Hallgassunk tehát a művészekre, az alkotó ember rezduléseire, hisz ténykedésük üzenet az örökkévalóság birodalmából. Útbaigazítást, ösztönzést adhatnak műveiken keresztül. És ha méltóképpen ápoljuk ezt az ösztönzést, akkor ez arra irányít majd, hogy szárnyat bontsunk mi is az elnehezülés erői ellen.

Mindez még egy igen fontos kérdést vet fel. *Mi a különbség a keresztény és a nem keresztény jövő-szolgálat között a művészetben?* A különbség a motivációban van. *A keresztény alkotó ember a napi munkájában a teremtést viszi tovább,* az embertársként vállalt szolgálat a megváltói mű folytatása, az emberség elősegítése, az egyház szeretetközösségének szélesítése. A keresztény lelkületű alkotó tehát mindig és minde

Az egyik beregi alkotóművész Vári Zsolt alkotásával

ntűt mint Jézust követő cselekszik Isten

országa építésében. Nem kétséges, hogy valóban sokat tehet például a hétköznapi demokratizmusáért a helyi közéletben, ha komolyan veszi, hogy azt a Jézust követi és jeleníti meg, akiben nincs sem zsidó, sem görög, sem úr, sem szolga, sem férfi, sem nő.

A keresztény ember jövőt építő munkájában az a felismerés lehet központi jelentőségű, hogy a *hit alapvetően jövő-struktúrájú,* hiszen *feltételezi a világ nyitottságát, alakíthatóságát, be nem fejezettségét.* Az örök visszatérést, teljes meghatározottságot valló régebbi vallásokkal szemben éppen ez volt a kereszténység nagy újdonsága. Ezért van hitünknek mondanivalója a lehetőségeket kibontó atomkor hívó embere számára is.

Az alkotó ember a jövő lényé. Hiszen a *távlatnélküliség a művész számára maga a halál.* A kovász szerepét persze csak hivalkodás nélkül tölthetik be művészeink.

Unitárius alkotóink a létrehozandó dunafüredi művésztelepen megvalósíthatják az értelmes tervezést és a jövő váratlanságában realitásra nevelhetnek.

Mert a mi boldogságunk nem a mulandó dolgokban van. Arra vagyunk hivatva, hogy részesei legyünk az igaz és örök jónak.

– beregi –

H Í R E K

A Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsa 2003. november 25-én, kedden 11 órától tartotta közgyűlését az Ökumenikus Központ és Egyetemi Lelkészség épületében.

A megnyitó imádságot Dr. Mészáros Kálmán egyházelnök mondta. A határozatképesség kimondása és a napirendi pontok elfogadása, valamint a jegyzőkönyvvezető és hitelesítők felkérése után, Dr. Márkus Mihály püspök elnöki beszámolója és Dr. Görög Tibor főtitkári beszámolója hangzott el. A taggyházak közül bemutatásra került a Magyarországi Román Ortodox Egyház, majd a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia köszöntése hangzott el.

A hozzászólások után sor került a Számvizsgáló Bizottság és az Ökumenikus Tanács bizottság új tagjainak a megválasztására. Sorra került a 2002. évi zárszámadás és a 2004. évi költségvetés ismertetése. A záró imát D. Szabik Imre püspök, az Ökumenikus Tanács alelnöke mondta.

November 26-án (szerda este), a Heltai Könyvesbolt különtermében, a hagyományos **Dinnyés József-est** keretében szép számmal jelentek meg az Unitárius Alkotók Társasága 15 fős beregi alkotók közül.

Négyen mutatkoztak be sikeresen:

- Zoltáni Zsolt és Tót Attila énekesek Dévai Nagy Kamilla növendékei;
- Balogh Tibor grafikusművész, most énekszámokkal;
- Nézó László versmondó, az első Balázs Ferenc-díjas, aki most az Amaro Drom roma lap egyik szerkesztője.

Felhős Szabolcs ideiglenes szervező ismertette a Partium-műhelyből kibontakozó beregi alkotó társaságot.

Mindannyian a beregi unitárius szórvány alapító, illetve tiszteletbeli tagjai.

A 15 fős alapító tagok közt találjuk a tarpai származású Vári Zsolt roma festőművészt, Ószabó István és Dusa Lajos debreceni költő atyánkfiait, és Felhős Szabolcsot, a Partium folyóirat főszerkesztőjét.

Ezzel a bemutatkozással is azt kívánták elérni, hogy a kezdeményezést, az **Unitárius Alkotók Társaságát** országos méretűvé szélesítsék. Várják azokat az unitárius alkotóművészeket (írók, költők, szobrászok, zenészek, festők, filozófusok), illetve szimpatizánsokat, akik szeretnének közösen ténykedni egy leendő társaságban.

A rendezvényen jelen volt dr. Zoltán Zoltán, az UNÉL főszerkesztője és Gergely Felicián gondnok úr, az est házigazdája is, akik helyeslik a beregiek kezdeményezését és támogatják.

Tisztelettel értesítjük híveinket, hogy **2004. január 1-jén a Bartók Béla Unitárius Egyházközség templomában** (1092 Budapest, Hőgyes Endre u. 3. sz.) – de. 11 órai kezdettel, újévi istentiszteletet tartunk, melyen szószéki szolgálatot végez Rázmány Csaba püspök, ami után az Egyházközség gyülekezeti termében **megtartjuk a hagyományos püspöki fogadást**, melyen ünnepi köszöntőt mond Mikó István, a Magyarországi Unitárius Egyház főgondnoka.

Értesítjük továbbá híveinket, hogy lehetőséget biztosítsunk a részvételre, ezért az 1055 Budapest, **Nagy Ignác utca 2-4.** valamint a 1181 **Pestszentlőrinc, Szervét Mihály tér. 1.** sz. alatti templomainkban az istentiszteletek de. **10 órától kezdődnek.**

***A hagyományos újévi püspöki fogadásra,
minden unitárius hívünket szeretettel hívunk és várunk,
szeretetteljes testvéri együttlét jégében!***

Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza.

Az aláírt cikkekért a szerzők viselik a felelősséget.

A szerkesztőség fenntartja az írások szellemét és tartalmát nem érintő rövidítések jogát.

Folyóiratunk minden páros hónap végén jelenik meg.

UNITÁRIUS ÉLET

A Magyarországi Unitárius Egyház lapja

Szerkeszti a Szerkesztő Bizottság

Főszerkesztő:

dr. Zoltán Zoltán

Főszerkesztő-helyettes:

Léta Sándor

Felelős szerkesztő:

Balázs László

SZERKESZTŐSÉG CÍME:

V., Nagy Ignác utca 2-4. Budapest, 1055.

Telefon/fax: 311-2801

Internet: <http://unitarius.lap.hu>

Terjeszti a Magyarországi Unitárius Egyház.

Megjelenik kéthavonta.

Felelős kiadó:

Heltai Gáspár Kft.

Index: 25 842

Készült:

a Cerberus Kft.

nyomdaiüzemében

Felelős vezető:

Schmidt Gábor

HU ISSN 0133-1272

Előfizethető:

A lelkeszi hivatalokban (Budapesten és vidéken), vagy befizetési csekken.

Bankszámlaszám:

11713005-20011631

Egyes szám ára: 400 Ft

Évi előfizetési díj: 2400 Ft

A mellékelt csekken kérjük az UNÉL előfizetést megújítani!

A Magyarországi Unitárius Egyház internetcíme:

www.unitarius.hu

<http://unitarius.lap.hu>